

BESLUT

2021-09-20 Dnr: 21/00111

SAKEN

Medierna, P1, 2020-10-10, inslag om ett upprop; fråga om opartiskhet och saklighet

BESLUT

Inslaget frias. Det strider inte mot kraven på opartiskhet och saklighet.

INSLAGET

Inslaget handlade om ett upprop på Sveriges Radio AB (SR) och reaktionerna på detta. Inledningsvis sa reportern följande.

För två veckor sedan publicerades uppropet "Vems SR?", ett upprop för representation och motrasism på Sveriges Radio. Uppropet är i dag undertecknat av 35 medarbetare, lite över hälften anonymt. Uppropet är en rejäl bredsida mot Sveriges Radio och berör allt ifrån anställdas bakgrund, diskriminering vid rekryteringar och en publicistik som inte håller måttet när det gäller frågor om rasism och mångfald. Från radiohuset har det hittills varit ganska tyst om hur man ställer sig till kritiken mot, inte minst mot Ekots rapportering. Men vi kan nu berätta att det under ytan bubblar en rejäl irritation mot vad som anses vara uppropets politiska aktivism.

Reportern sa sedan att många på *Ekot* uppgett att de inte kunde prata med honom. Bland annat följande sades.

Det har varit en konstig vecka, jag har pratat med många, uppemot tio reportrar och redaktörer på *Ekot*. Och trots att det muttras och kritiseras vill ingen tala på band. Radiohuset är som täckt i betong, ingen vill prata. Ingen förutom [personnamn] reporter och kritiker på SR Kultur. (Reporter) – Vad är bra i uppropet tycker du? (SR-kritiker) – Alltså, om man går igenom exemplen i uppropet på påstådd diskriminering då är det ju väldigt mycket högt och lågt men det förekommer ju exempel där som är smärre skandaler om de stämmer. Så att det är ju alldeles utmärkt att de sakerna kommer fram, vilket de uppenbarligen inte gjort tidigare och kollas upp, vilket enligt vad jag förstår då, ledningen har gjort.

SR-kritikern hördes också säga att han ville prata då han ansåg det rimligt att bemöta de påståenden som framförts i uppropet, att han oroas över uppropet och att ett bemötande inte bara bör komma från ledningen.

Ett inslag från SR:s program *Studio Ett* spelades sedan upp där en av initiativtagarna bakom uppropet medverkade och berättade om sina upplevelser på programföretaget. Även delar av SR:s vd:s svar i *Studio Ett* hördes. Bland annat hördes följande från inslaget i *Studio Ett*.

(Initiativtagare) – Det vi upplever det är helt enkelt att Sveriges Radio inte speglar hela Sverige och att vi därmed inte uppfyller vårt uppdrag. Det finns inte tillräckligt bra representation bland oss som jobbar här och att det då märks i vår bevakning i vilka frågor vi rapporterar i, hur vi rapporterar om dem.

Senare sa reportern följande.

I uppropet "Vems SR?" finns en tydlig kritik mot Sveriges Radios publicistik det handlar både om vad som tas upp och hur det görs. Det är den delen det här reportaget handlar om, publicistiken. [...] I uppropet tas fler exempel upp om hur bevakningen har brustit inte minst när det gäller rörelsen Black Lives Matter, BLM.

En kvinnlig speakerröst läste därefter upp delar av det aktuella uppropet och följande sades.

Medan nyhetsrapporteringen i USA efter George Floyds död har handlat om att utbilda i rasismfrågor och antirasism, krav på reformering av poliskåren, att vita analyserar och förstår konsekvenserna av sina privilegier samt om strategier för arbetsplatser som behöver bryta sin vita segregation lämnar samtalet på våra egna redaktioner mycket att önska. Ofta har våra publiceringar tagit avstamp i frågeställningen 'Finns rasism i Sverige?' och sedan har det varit upp till medverkande att argumentera för att den gör det. Vi måste höja nivån. Att exempelvis be våra intervjupersoner att dela med sig av sina trauman i en ifrågasättande kontext där de ombeds debattera grundläggande fakta är att missbruka deras och publikens förtroende.

Därefter sades bland annat följande.

(Reporter) – [SR-kritiker] är mycket kritisk mot den här synen på vad journalistik är. (SR-kritiker) – Det problematiska är att man använder sig av diskrimineringsfrågan som en sorts trojansk häst för att genomdriva en identitetspolitisk agenda när det gäller Sveriges Radios publicistik. Alltså man vill att vi ska bedriva en annan sorts journalistik och vi ska bedriva en journalistik där man reserverar tolkningsföreträdet i frågorna efter hudfärg och etnisk bakgrund och det går inte ihop med vårt uppdrag, det går inte ihop med idén om en saklig och opartisk rapportering. (Reporter) – Ta några exempel som skrivs. (SR-kritiker) – Det tyngsta exemplet som man anför är väl vår bevakning av Black Lives Matter-protesterna i somras och där man menar att vi skulle ha bevakat dem på ett helt annatsätt och mycket, mycket mer än vad vi gjorde. Man ska inte då ställa kritiska frågor om huruvida till exempel Black Lives Matter och deras, vad ska man säga, deras narrativ, den berättelse som de har är lika relevant i Sverige. Det menar man är för låg nivå. Det är faktiskt att den strukturella rasismen genomsyrar även Sverige på samma sätt som i USA och att vi därmed har liksom en skyldighet att rapportera på samma sätt som man har gjort i USA i liberala medier. (Reporter) – Vad är din farhåga? (SR-kritiker) – Den rapporteringen är inte opartisk. Det man efterlyser är rapportering som utgår ifrån ett bekräftande av BLM:s berättelse, av BLM:s problemanalys, av BLM:s världsbild och att den inte ifrågasätts. (Programledare) – De som har skrivit under det här hävdar ju att det här är ett neutralt upprop, det här är nollpunkten så att säga, det här är vad vi måste utgå ifrån när vi rapporterar. (SR-kritiker) – Jag hävdar att det är ett politiskt upprop. Det finns absolut forskare och forskning som stöder de teser och de perspektiv som drivs av det här uppropet men det finns också forskare och forskning som ifrågasätter det. Det är

kontroversiellt, det är en fråga för diskussion och Sveriges Radio ska vara en plats där den diskussionen kan föras inte en plats där man redan har bestämt sig för vad som är rätt och fel.

Reportern berättade sedan att det i uppropet förekom flera exempel på konkreta situationer som uppkommit på nyhetsredaktioner men att personer som ibland varit involverade i vissa situationer gav en annan bild än den som framgick av uppropet. Bland annat sades följande.

(Reporter) – Där undertecknarna ser rasism ser utpekade personer nyhetsvärdering och redaktörskap. Till exempel: *Ekot* ska inte slå fast att polisens metoder är rasistiska utan hänvisa den slutsatsen till Amnesty som ligger bakom rapporten som det rapporteras om. När chefer på *Ekot* försökt gå till botten med vad som faktiskt hänt har de fått höra från initiativtagarna att de inte ska 'misstänkliggöra'.

Reportern sa sedan att han sökt initiativtagarna för en intervju men att de återkommit via mejl. En speakerröst sa därefter bland annat följande.

(Speakerröst) – Först och främst vill vi hänvisa till vårt upprop. Sen tycker vi det är viktigt att man på en arbetsplats även i journalistbranschen ska kunna ta upp problem med arbetsmiljön, diskutera journalistik och villkoren för denna journalistik utan att man misstänkliggörs som politiskt driven. Vittnesmålen är anonyma och därför kan vi inte diskutera dem vidare på grund av källskyddet. Hur gör ni för att säkerställa att de andra ni pratat med har åsikter om rätt situation? Våra vittnesmål bygger på fakta och är sakligt formulerade.

Reportern upprepade sedan att han pratat med många på *Ekot* som varit kritiska till uppropet och att flera personer inte velat kritisera med risk för att verka partiska. Reportern frågade därefter SR-kritikern hur han såg på att denna kritik inte riktigt framkommit varpå SR-kritikern svarade följande.

Ja, det är jätteknepigst därför att det ger en bild av att på Sveriges Radio så har vi en grupp som har väldigt tydliga åsikter om rasism, en grupp som tror jag, många nog uppfattar som att de ägnar sig åt ren aktivism och att i övrigt så har ingen av oss andra några åsikter, eller så håller vi med.

Därefter sades följande av reportern.

Så vad säger då ledningen på Sveriges Radio om frågan hur Sveriges Radio har rapporterat och ska rapportera framöver? [...] Uppropet 'Vems SR?' det innehåller också en hel del publicistisk kritik mot hur Sveriges Radio rapporterar. Hur ser ni i ledningen på den kritiken?

Programdirektören hördes besvara frågan och han sa bland annat att delar av den kritik som framförts kring publiceringar inte stämde, bland annat uppgav han att det framförts kritik kring att det inte rapporterats kring en viss sak trots att det förekom rapportering. Reportern sa därefter följande.

Det finns ju då även mer, vad man skulle kunna säga förhållningssätt och syn på journalistik i det där man menar att personer som har upplevt ett rasistiskt trauma inte ska behöva vittna om det här i en ifrågasättande kontext. Vad säger du om såna formuleringar?

Programdirektören svarade bland annat att journalism är ifrågasättande men att han uppfattade att medarbetare på SR var empatiska och inte ifrågasatte sådant som inte ska ifrågasättas. Reportern sa därefter följande.

Nu är det ju många, jag tror att det var 50 i dag, som har skrivit under uppropet. Många har även skrivit under det stödupppropet som kom. Hur ser du på att så många, och ganska många profilerade reportrar skriver under upppropet när du då sitter här och säger att den publicistiska kritik som finns där är fel.

Programdirektören svarade bland annat att det var förbryllande.

ANMÄLAN

De fyra initiativtagarna till det aktuella upppropet har gjort en gemensam anmälan. De anser att inslaget var hårt vinklat och att det hade allvarliga brister i förhållande till kraven på opartiskhet och saklighet. Anmälarna anför sammanfattningsvis följande.

Reportern valde att ta med viss information och valde bort annan, vilket gav en missvisande bild av upppropet. Inslaget undanhöll konsekvent all kontext som gav legitimitet till upppropet, till exempel stöd från facket, från forskare och kollegor både på SR och Sveriges Television AB. Uppropet har även lett till att alla större medieaktörer i Sverige officiellt erkänt att de har problem med representation och/eller rasism, förutom SR. Det är ingenting som nämndes i inslaget. Reportern tonade ner hur många som skrivit under eller uttryckt stöd för upppropet, samtidigt som det upplevs som att han blåste upp antalet som kritiserat det. Det nämndes inte heller i inslaget att upppropet ligger ute för vem som helst att läsa, så att lyssnarna kan läsa det och bilda sin egen uppfattning.

I inslaget påstods felaktigt att upppropet var undertecknat av 35 medarbetare och lite över hälften anonymt. Vid tidpunkten då programmet sändes var upppropet undertecknat av över 50 personer och har aldrig varit undertecknat av färre än 39 personer. Dessutom stämmer inte heller påståendet att lite över hälften har undertecknat anonymt då 27 av 51 personer har undertecknat med sina namn. Det är möjligt att reportern kommit fram till siffrorna han nämnde genom att endast räkna nuvarande anställda på SR, men i så fall borde det framgå att han valt att räkna så och varför. Stödupppropet med sina 50 underskrifter nämnde reportern först i slutet av inslaget, i förbifarten, och i stället för att nämna antalet underskrifter sa han ”många”. ”Många” är också det ord han vid upprepade tillfällen valde för att beskriva de han pratat med inom SR som är kritiska till upppropet, trots att dessa är färre än tio personer. De här färre än tio personerna han hittat som är kritiska till upppropet ställer han inte heller i relation till de över hundra personer som alltså stöttar upppropet. Dessutom har *Medierna* valt att kalla inslaget för ”Tyst från *Ekot* om upppropet ’Vems SR?’”, trots att 34 *Ekot*-medarbetare har gått ut offentligt och stöttat upppropet. I själva verket har det alltså varit historiskt högljutt från *Ekot*.

Reportern byggde nästan hela inslaget kring en enda kritisk röst, SR-kritikern, och lät honom påstå att flera olika saker står i uppropet trots att det inte gjorde det. Reportern ifrågasatte ingenting av det kritikern påstod, trots att han själv måste ha läst uppropet och därför borde veta att de ställningstaganden/åsikter som kritikern tillskrev oss initiativtagare faktiskt inte stämmer. Han sa flertalet gånger ”det man efterlyser är” eller ”man vill att vi ska”, när det de facto inte stämmer. Väldigt många gånger under inslaget var det lätt för lyssnare att tro att det som sades är citat ur uppropet när det i stället är felaktiga påståenden från kritikerns sida. Bland annat följande tillskrevs felaktigt initiativtagarna och uppropet:

Alltså man vill att vi ska bedriva en annan sorts journalistik och vi ska bedriva en journalistik där man reserverar tolkningsföreträdet i frågorna efter hudfärg och etnisk bakgrund.

Man ska inte då ställa kritiska frågor om huruvida till exempel Black Lives Matter och deras, vad ska man säga, deras narrativ, den berättelse som de har är lika relevant i Sverige.

Det man efterlyser är en rapportering som utgår ifrån ett bekräftande av BLM:s berättelse, av BLM:s problemanalys, av BLM:s världsbild och att den inte ifrågasätts.

Det initiativtagare av uppropet gjorde var att använda fenomenet Black Lives Matter för att beskriva en verklighet där strukturell rasism finns, precis så som #metoo användes för att beskriva existensen av patriarkala strukturer och sexuellt våld. Att strukturell rasism existerar är vedertaget i statistik och forskning, och torde alltså inte vara kontroversiellt. Det är fakta, inte en politisk åsikt.

Det står ingenstans i uppropet om ”tolkningsföreträde efter hudfärg och etnisk bakgrund” eller att man inte ska få ifrågasätta Black Lives Matters ”narrativ”. Det är heller ingenting initiativtagarna har påstått i någon av intervjuerna. Det som står i uppropet är att intervjupersoner inte borde behöva argumentera för att rasism faktiskt finns i Sverige. Detta är knappast en kontroversiell ståndpunkt, utan vedertaget i forskning. Objektivitet borde vara att utgå ifrån det.

I slutet av inslaget när reportern bad programdirektören att kommentera uppropet, ställde han en fråga utifrån information som SR-kritikern felaktigt påstått att uppropet innehåller. I och med det tar han alltså klivet från att låta kritikern oemotsagd påstå felaktigheter till att själv göra det och låta en högt uppsatt chef på programbolaget bemöta det.

PROGRAMFÖRETAGETS YTTRANDE

SR anser att inslaget överensstämmer med kraven på opartiskhet och saklighet och anför i huvudsak följande.

Utgångspunkten i inslaget var att belysa det som framförts om hur SR, enligt undertecknarna, misslyckats med sin bevakning i frågor rörande bland annat rasism. Det vill säga de brister i journalistiken och den publicistiska hanteringen av vissa frågor som uppropsundertecknarna ansåg fanns. Infallsvinkeln i *Mediernas* reportage framgick tydligt i inledningen. Syftet var inte att diskutera de interna arbetsmiljöfrågorna, rekryteringar eller andra aspekter som lyftes i uppropet.

När ett antal medarbetare på SR gick ut och kritiserade programföretagets bevakning och menade att SR inte uppfyllde sitt public service-uppdrag var det självklart att debattera och belysa detta i ett program om mediekritik och publicistik. Inte minst när genomslaget blev så stort som i det här fallet. Det stämmer att det i reportaget varken redogjordes för hur många som externt och internt har stöttat upproret eller hur många som externt och internt har kritiserat det eftersom det inte var relevant för vinkeln i reportaget. Detta i sig innebär dock inte att inslaget var osakligt eller partiskt.

Anmälarna är kritiska till att det sades ”i dag är uppropet undertecknat av 35 medarbetare, lite över hälften anonymt”. Anmälarna anser att den siffran är felaktig eftersom det inte varit undertecknat av färre än 39 personer. Det stämmer, som anmälarna skriver, att *Medierna* räknade namnen på de medarbetare som fortfarande arbetade på SR samt, för säkerhets skull, även de anonyma. Detta eftersom reportagets syfte var att diskutera den kritik som fanns om hur SR rapporterar i dag kring mångfald och rasism. Det var möjligt att löpande vara med och skriva under uppropet och därför kontrollerades antal underskrifter så sent som möjligt. Det kan naturligtvis ha tillkommit ett eller flera namn efter det att *Medierna* färdigställdes. Under intervjun med programdirektören nämndes dock även det totala antalet underskrifter.

Anmälarna vänder sig mot att reportern använder ordet ”många” för att beskriva antalet personer på *Ekot* som var kritiska. Reportern redogjorde i programmet för att han försökt få tala med många och även talat med ett tiotal kritiska personer på *Ekot* under arbetet med inslaget. Det är möjligen en definitionsfråga vad ”många” omfattar men utan tvivel har *Medierna* sökt ett flertal medarbetare på *Ekot*. Ett tiotal valde att prata med reportern och framföra sin kritik, vilket är ovanligt. SR kan inte se att det skulle vara felaktigt att i sammanhanget använda sig av beskrivningen ”många” i det här fallet.

Anmälarna vänder sig också emot att det i inslaget påstods att det är ”tyst från radiohuset” trots att ett femtiotal skrivit på ett ”stödupprop” som publicerades i Dagens Nyheter. Det som påstods var dock att det var tyst från radiohuset gällande kritiken mot *Ekots* bevakning. Det så kallade stöduppropet handlade inte om just den frågan, varför *Medierna* inte gick in på detta närmare. ”Stöduppropet” nämndes dock i inslaget.

Anmälarna vänder sig mot hur SR-kritikern beskrev kritiken i uppropet mot SR:s bevakning och även syftet med uppropet och menar att han tillskrev undertecknarna felaktiga åsikter. SR vill dock betona att kritikern redogjorde för hur han ser på innehållet i uppropet. Det var hans personliga uppfattning och tolkning, en tolkning som han måste ha rätt att framföra i ett mediegranskande program. Det kan framhållas att kritikern sa att det finns forskning som talar för vissa av de slutsatser som dras i uppropet. Han fick även frågan av reportern om det inte finns något positivt med uppropet ur hans synvinkel, vilket han medgav att det fanns. Det var dock naturligtvis viktigt att publiken i sammanhanget även fick höra utdrag ur uppropet, formulerade med undertecknarnas egna ord, gällande kritiken mot SR:s bevakning. I inslaget läste därför en person upp de, för *Mediernas* inslag, relevanta delarna ur uppropet.

Programdirektören som också hördes i programmet är en av dem i SR:s ledning som tagit emot uppropet och samtalat med uppropets initiativtagare. Att påstå att han blev vilseledd av en fråga från reportern stämmer inte. Programdirektören har i sin roll som ansvarig för programverksamheten tagit del av uppropets innehåll i detalj och har kunnat bilda sig en egen uppfattning om innehållet.

SR vill framhålla att anmälarna fick goda förutsättningar att medverka i reportaget och bemöta kritiken mot uppropet men de valde att i stället skicka ett mejl. Mejllet lästes i sin helhet upp i programmet. Om uppropets undertecknare hade medverkat hade det förstås varit betydligt lättare för dem att föra fram sina synpunkter.

SR vill även anföra att det måste beaktas att det är anmälarna själva som genom offentliggörandet av uppropet tagit initiativet till den debatt som nu fördes och skildrades i *Medierna*. SR anser således att det är rimligt att uppropets innehåll också kan diskuteras i programmet på det sätt som skedde.

AKTUELL BESTÄMMELSE

SR ska utöva sändningsrätten opartiskt och sakligt samt med beaktande av att en vidsträckt yttrande- och informationsfrihet ska råda i radion (12 § i sändnings-tillståndet).

Kravet på opartiskhet tillämpas enligt granskningsnämndens praxis i princip fullt ut på programledare, reportrar och andra som genom sin ställning i ett program kan uppfattas som företrädare för programföretaget. Bestämmelsen innebär bland annat att en programledare eller reporter inte får göra värderande uttalanden eller ta ställning i kontroversiella frågor.

Kravet på opartiskhet innebär enligt granskningsnämndens praxis att om allvarlig kritik riktas mot en klart utpekad part ska den kritiserade få bemöta eller kommentera kritiken. Som regel ska detta ske i samma program eller inslag. Att en part vägrar att medverka hindrar inte att ett program eller inslag sänds. Om möjligt

bör i sådana fall den kritiserades uppfattning redovisas i samma program eller inslag, antingen genom att den kritiserade själv medverkar eller genom att en kommentar från honom eller henne redovisas.

Kravet på saklighet innebär främst att uppgifter som är av betydelse för framställningen ska vara korrekta och att framställningen inte får vara vilseledande, till exempel genom att väsentliga uppgifter utelämnas. SR ska före sändning av program så noggrant som omständigheterna medger kontrollera sakuppgifter i programmet (12 § andra stycket i sändningstillståndet).

GRANSKNINGSNÄMNDENS BEDÖMNING

Granskningsnämnden konstaterar att utgångspunkten för inslaget var att belysa publicistiska brister i frågor om rapportering om bland annat rasism som uppropet ”Vems SR?” riktat mot SR. Att inslaget inte återgav andra delar av uppropet eller annan fakta som enligt anmälarna gav legitimitet till uppropet medför inte att det i inslaget gavs en missvisande bild av uppropet.

Nämnden konstaterar vidare att såväl SR-kritikern som programdirektören är sådana företrädare för programföretaget för vilka kraven på opartiskhet och saklighet gäller fullt ut. Eftersom medarbetare på SR är direkt berörda av den offentligt publicerade kritiken anser nämnden att det måste vara möjligt för SR att sända inslag i *Medierna*, där företrädare för bolaget redogör för sin hållning i frågan. Nämnden anser därför att SR-kritikern och programdirektörens uttalanden i sammanhanget inte medför någon överträdelse på kravet på opartiskhet.

I inslaget återgavs delar av det aktuella uppropet. Det framgår också av inslaget och SR:s yttrande att initiativtagarna fått möjlighet att medverka i inslaget men att dessa återkommit per mejl, som i sin helhet återgavs i inslaget. Inslaget strider därför inte mot kravet opartiskhet i denna del.

Anmälarna har anfört att reportern ställde en fråga till programdirektören utifrån felaktiga uppgifter om vad uppropet innehåller. Nämnden konstaterar att reporterns fråga inte var ett citat från uppropet utan en tolkning av innebörden i delar av den publicistiska kritiken mot SR. Programdirektören var väl insatt i uppropet innehåll. Reporterns fråga eller förhållningssätt i övrigt medför inte att inslaget strider mot kraven på opartiskhet och saklighet.

Av inslaget framgick att uppropet kunde undertecknas löpande och reportern sa avslutningsvis att omkring femtio personer skrivit på uppropet. Av SR:s yttrande framgår också att den lägre siffra som nämndes i inslaget avsåg vid tillfället anställda vid SR. Nämnden anser inte att redogörelsen för hur många som skrivit under uppropet medför att inslaget strider mot kravet på saklighet.

Vad anmälarna i övrigt anfört medför inte att inslaget strider mot kraven på opartiskhet och saklighet.

Detta beslut har fattats av Ulrik von Essen, Ulrika Hansson, Clas Barkman, Bo-Erik Gyberg, Gunnar Springfeldt och Erik Fichtelius efter föredragning av Johannes Wik.

På granskningsnämndens vägnar

Ulrik von Essen

SIGNATURSIDA

Detta dokument har elektroniskt undertecknats av följande
undertecknare:

NAMN:	ULRIK VON ESSEN
IDENTIFIKATIONSTYP:	Svensk e-legitimation
IDENTIFIKATIONS-ID:	_09dcea38861e8c69cbf44630e17d298cd1
DATUM & TID:	2021-09-20 07:14:41 +02:00



Certifierad av Comfact Signature
Accepterad av alla undertecknare
2021-09-20 07:14:47 +02:00
Ref: 20026SE
www.comfact.se



[Validera dokumentet](#) | [Användarvillkor](#)